

Un resum de 25 anys de Festival de Música

Josep Lloret

President de Joventuts Musicals de Torroella de Montgrí
Director del Festival de Músiques de Torroella de Montgrí

Un dels primers records musicals de Torroella són els concerts que organitzàvem al Casal del Montgrí, el mes de setembre, aprofitant l'arribada de corals d'arreu del món amb motiu del Festival Internacional de Cant Coral que se celebrava a Barcelona. Els últims, però, varen ser d'orquestrs, concretament l'Stuttgart Divertimento i Franz Liszt de Budapest, l'estiu de 1980.

No sé com explicar la sensació que he tingut sempre que la música sorgia en qualsevol indret de la vila. Podria ser pel fet que Torroella ja tingués una intensa activitat musical des de l'edat mitjana quan periòdicament hi venia el rei Joan I, el rei músic, amb el seguici de trobadors? O per la posterior creació de la Capella de Música que tanta influència musical va tenir al llarg dels segles XV i XVI? Podria ser que les nombroses cobles i corals, tan actives des de final del XVIII fins a la contesa civil, haguessin impregnat de notes musicals cada racó de la vila?

Vaig notar, per altra banda, que la qüestió musical sempre ha acompanyat els torroellencs i que les referències musicals han estat les principals senyes d'identitat. Quan se'ns pregunta per la procedència, el comentari immediat és que venim del poble de la música, de les cobles, de coneguts compositors de sardanes i, des de fa uns anys, del poble del Festival de Música.

Creació de l'associació local de Joventuts Musicals, les primeres accions

Es varen fer el 1980 en contactar amb JM d'Espanya. En una reunió celebrada a l'Ajuntament es posaren les bases per iniciar el funcionament de l'entitat dedicada a "reunir la joventut per al coneixement, cultiu, foment i difusió de la música en concret i de les arts en general", com recullen els seus Estatuts.

La primera activitat va ser un concert a l'església el 15 de març de 1981, amb l'Orquestra de Cambra de JM de Sabadell dirigida per Francesc Llongueras. La primera obra que es va interpretar va ser l'obertura de la *Suite Abdelazer*, del compositor anglès Henry Purcell.

L'associació es va constituir formalment el 6 de novembre de 1981, després d'haver organitzat el I Cicle de Concerts d'Estiu que va passar a dir-se *Festival Internacional de Música* a la següent edició. Per formar part de la primera Junta varen ser elegits Josep Lloret (president), Cels Sais (vicepresident primer), Eduard Font (vicepresident segon), Maria Lluïsa Candal (secretària general), Josep Maria Surroca (tresorer) i Josep Bofill, Roser Benet i Ramon Juanmiquel com a vocals.

En la mateixa assemblea constituent es varen rendir comptes dels resultats del I Cicle de Concerts d'Estiu: cinc concerts amb un pressupost de 860.319 pessetes.

L'entitat va quedar legalitzada el 22 de novembre de 1985 amb entrada al Registre d'Associacions de Girona, Secció 1a, número 1.234. El carnet de soci número 1 el tenia Anna Roig i Pons.

25 edicions de Festival: els fets més destacats

El 23 de juliol de 1981, a l'església, Miguel del Barco (orgue) i Miguel Angel Colmenero (trompa), amb la *Sonata I en fa major*, de Luigi Cherubini, arrancaven la primera edició del futur festival, una sessió que va presidir l'Honorable Max Canher, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Els músics Miquel del Barco (orgue) i Miguel Ángel Colmenero (trompa) varen fer el primer concert del I Festival Internacional de Música, l'any 1981. Feia poc que s'havia estrenat l'orgue de l'església (Foto Josep Lloret).

La primera programació destacada

Els continguts musicals sempre han marcat la qualitat i la importància dels festivals. L'any 1984 en va ser la primera edició amb una programació de contingut remarcable gràcies a la visita de l'Escolania de Montserrat, el debut del famós flautista francès Jean Pierre Rampal i l'actuació de la prestigiosa soprano Victòria de los Ángeles.

La històrica visita de Yehudi Menuhin

L'any 1988, va ser festa gran a Torroella amb motiu de la visita de Yehudi Menuhin. Un nombrós públic el va rebre a la plaça de la Vila per saludar un dels violinistes més grans que ha donat el món de la música, un gran pedagog, una persona honorada arreu del món, convidat als grans auditoris i festivals, destacat activista a favor de la pau i guardonat amb els premis més destacats atorgats al llarg de la segona meitat del segle XX.

El violinista Yehudi Menuhin va actuar al Festival, l'any 1988. A la plaça es va fer una gran festa. (Foto Josep Lloret).

El recordem bocabadat gaudint de la ballada dels gegants en honor seu. Va escoltar una audició de sardanes de la Cobla Foment i va saludar cada músic interessant-se per l'instrument que tocava. Al vespre, a l'església, l'emoció era intensa. Va actuar acompanyat per la Camerata Lysy amb un programa Bach.

Una sola òpera escenificada

Malauradament, com que no es disposava d'un local adient ni de disponibilitats econòmiques -tot sigui dit-, en una sola ocasió hem pogut oferir una òpera escenificada. Va ser l'any 1991 amb *Apollo et Hyacinthus*, de Mozart, una joia musical d'infantesa escrita per a una festa a la seva escola. L'escenografia era de Gian-Carlo Menotti i els intèrprets l'Orquestra Barroca de Niça i solistes del Tölzer Knabenchor dirigits per Gerhard Schmid.

En versió concert s'han fet *Dido and Aeneas* (1995) i *The Fairy Queen* (1992), de Purcell; *L'occasione fa il ladro*, de Rossini (1992); *Il Telemaco nella Isola di Calipso*, de Ferran Sor (1997); *Tasarba*, d'Enric Morera (2000) i *L'Orfeo*, de Monteverdi (2005).

La música antiga, l'oferta més destacada

La música del barroc ha rebut una atenció preferent des dels inicis. Cantants, grups vocals instrumentals i directors de renom han tingut cura d'interpretacions genials com varen fer Emma Kirby i Núria Rial, La Capella Reial de Catalunya, Freiburger Barockorchester, The Sixteen Consort and Players, L'Europa Galante, Il Giardino Armonico, Gabrielli Consort & Players, Cor de Cambra de Namur-La Fenice o el Saint John's College.

Cada any dediquem un concert en memòria d'Ernest Lluch

Ernest Lluch i Martin (Vilassar de Mar, 1937-Barcelona, 2000) va ser un entusiasta col·laborador treballant en la recerca de compositors poc coneguts i obres poc interpretades o desconegudes, per ser presentades en el Festival i aconseguir, així, una millor divulgació.

Va ser peça clau en el recobriment de *Il Telemaco nella Isola di Calipso* i *Tasarba*, dues òperes pràcticament desconegudes. L'any que el varen assassinar estava treballant en la recuperació del compositor occità Deodac de Severac.

Cada any fem un concert a la seva memòria recodant la seva important col·laboració.

Grans veus operístiques

A més de Victòria de los Ángeles i Jaume Aragall, s'han pogut escoltar altres grans veus com Renatta Scotto (1990), Katia Ricciarelli (1993), Barbara Hendricks (1993) i Thomas Quasthoff (1995), en un memorable *Viatge d'hivern*.

Artistes principals invitats

Viktoria Mullova, la gran violinista russa, va ser la primera artista principal invitada (2002), un nou apartat dedicat als grans intèrprets que ens visiten. En successives edicions ho han estat el violoncel·lista Mischa Maisky, el flautista i director Giovanni Antonini, i l'any passat, la prestigiosa orquestra Philharmonie Prague.

El Mercat i Músiques del Món

Un espai nou iniciat el 1999 coincidint amb el 50è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans. Volíem posar en marxa uns espais de convivència entre cultures i visualitzar el festival també com una aposta a favor de la tolerància contra qualsevol mena de discriminació social, política, ètnica o religiosa.

Va obrir-se un mercat culinari i es varen organitzar concerts amb importants músics procedents de països i cultures diverses. Ravi Shankar (Índia), Miriam Makeba (Sud-àfrica), Alim Qasimov (Azerbaidjan), Houria Aichi (Algèria), Dervitxos girovags de Damasc, Tambors de Burundi, Nahamia Doumbia i Oumou Sangaré (Mali) hi han estat invitats.

Cinema mut i música en viu

En dues ocasions, a la plaça de la Vila, hem aplegat cinema i música, separatament, en projeccions de pel·lícules d'època

fetes abans de l'arribada del cinema sonor. La més comentada va ser la projecció de la pel·lícula *Los cuatro jinetes del Apocalipsis* (1993), amb l'OBC, dirigida per Carl Davis.

El jazz també hi ha estat present

Durant uns anys hi va tenir cabuda, però la proximitat d'un festival especialitzat ens va fer desistir de continuar. El mateix estiu de 1988 varen actuar Stephane Grappelli Trio i Jean-Pierre Rampal amb el Trio Bolling. En altres ocasions va correspondre al Trio Toti Soler, Santi Arisa i Jordi Sabatés (1989), la Claude Bolling Big Band (1990), l'Orquestra de l'Associació de Músics de Jazz de Catalunya (1992) o el Trio Jacques Loussier.

Homenatges especials

Diverses personalitats del món de la música han tingut presència especial en algunes edicions. Per exemple, el 1985, amb motiu de l'homenatge al compositor Xavier Montsalvatge amb l'estrena de la seva obra *Fantasia per a guitarra i arpa* interpretada per Narciso Yepes i Nicanor Zabaleta.

L'Escolania de Montserrat i l'Orquestra Barroca Catalana, en l'any 1998, en l'homenatge a Anselm Viola amb motiu del 200 aniversari de la seva mort.
(Foto Pau Giralt-Miracle).

El gener de 1998, fora del període del Festival, es va fer un concert especial d'homenatge al pare Anselm Viola amb motiu del 200 aniversari de la seva mort. Hi varen intervenir l'Escolania de Montserrat i l'Orquestra Barroca Catalana dirigides pel pare Jordi Agustí Piqué. El concert es va retransmetre en directe pel Canal 33.

Més recentment, el 2002, amb motiu de la celebració del 80è aniversari del naixement de Radu Aldulescu, prestigiós violoncel·lista i pedagog, estretament vinculat a la vila, al Festival i sobretot als cursos. Malauradament ens ha deixat el passat 18 de març. Les seves despulles descansen al cementiri de Torroella.

Un tenor excepcional i president del Concurs de Cant que duu el seu nom

Jaume Aragall, la gran figura catalana de l'òpera, ha estat protagonista de moltes vetllades musicals excepcionals, sempre davant d'un públic enfervorit. En la primera actuació (1991) va estar acompanyat per l'Orquestra Ciutat de Barcelona sota la direcció d'Enrique Ricci.

El gran tenor català Jaume Aragall, tantes vegades present al Festival, en una de les seves moltes actuacions. (Foto Pau Giral-Miracle).

En honor seu es va organitzar el Concurs de Cant Jaume Aragall per a veus d'òpera (1994), fet a Torroella durant quatre anys consecutius. S'hi varen presentar centenars de cantants d'arreu del món i grans figures de l'òpera varen formar part del jurat, com Franco Corelli, Giuseppe Tadei, Tatiana Menotti, Luigi Alva o Jeannette Pilou i directors d'orquestra com Antoni Ros-Marbà i Alberto Zedda.

Molts encàrrecs

Al llarg de les 25 edicions s'han estrenat més de 50 obres encarregades per al festival. L'any més prolífic va ser el 1991 amb estrenes de Lleonard Balada, Carles Guinovart, Eduardo Rincón, Jesús Rodríguez Picó, Joan Lluís Moraleda i Manel Camp. La més espectacular, i de major format, la de Xavier Benguerel (1990), amb la *Missa de Rèquiem a la memòria de Salvador Espriu*. Hi varen participar uns 80 cantants (Cor del Gran Teatre del Liceu), 90 músics (Orquestra del mateix Liceu) i cinc solistes, entre ells Lluís Llach com a baríton, dirigits per Romano Gandolfi.

L'any 2003 es varen estrenar els concerts espectacle *Piazzolla: hora cero*, dirigit per Calixte Bieito, i el dedicat a la música de la cort catalanoaragonesa, amb el Grup Speculum, dirigit per Ernesto Schmied.

L'ingrés a l'Associació Europea de Festivals, un fet per recordar

En l'àmbit europeu hi ha una organització que aplega uns 80 festivals considerats els més importants del continent. Ser membre de l'AEF representa poder informar centenars de milers d'aficionats de tot el món sobre la programació del Festival gràcies al butlletí que edita aquest organisme.

A l'assemblea anual de l'AEF s'examinen les noves sol·licituds d'ingrés que requereixen l'aprovació mínima de les 2/3 parts

dels assistents. L'any 1992, a la ciutat italiana de Pesaro, el Festival de Torroella va ser admès com a nou membre.

És principalment per aquest motiu que som coneguts en els àmbits musicals i culturals de tot el món.

Els cursos d'interpretació instrumental, de música de cambra, de música tradicional mediterrània (FESTCAT) i les estades d'orquestrs grans i cors juvenils han portat milers d'estudiants a Torroella

Prestar atenció especial als joves músic,s ho hem fet des dels inicis. El 1984 ja es varen iniciar uns cursos internacionals d'interpretació musical per facilitar la trobada d'estudiants de música amb grans professors, pedagogs o solistes. El primer claustre de professors estava format per Maria Curcio (piano), Gonçal Comellas (violí), Radu Aldulescu (violoncel) i el guitarrista Bernard Czulowski.

Del 1986 al 1988, l'Acadèmia Menuhin, de Gstaad, va aplegar molta gent per seguir un curs de música de cambra, una modalitat pràcticament inèdita en aquella època dins l'oferta de cursos d'estiu. Professors i músics de la Camerata Lysy formaven grups instrumentals amb els estudiants en una de les experiències pedagògiques més interessants que hem viscut al llarg dels 25 anys de Festival.

Durant dos estius, 1989 i 1990, els cursos els varen donar exclusivament professors del Royal College of Music de Londres. S'impartien classes de perfeccionament individual de deu instruments diferents, es treballava la música de cambra i es va crear, fins i tot, una orquestra.

Les activitats pedagògiques adreçades als músics joves han estat estretament relacionades amb el Festival. El prestigiós violinista americà Pinckas Zukerman dirigeix l'orquestra del curs (1989).
(Foto Josep Lloret).

També hem tingut cursos i estades especials d'orquestres i cors juvenils. La JONDE (Joven Orquesta Nacional de España), formada per uns 100 músics, va fer aquí la seva habitual concentració anual l'any 1977. Durant vuit dies varen preparar diferents obres orquestrals en una de les quals va participar Matislav Rostropovitx com a solista.

El Cor Mundial de Joventuts Musicals, amb uns 100 cantants, es va allotjar vuit dies a Torroella per preparar un concert de cant coral amb el director Tonu Kaljuste (1992). Més endavant, els anys 2002 i 2003, ho va fer la JONC (Jove Orquesta Nacional de Catalunya) amb uns 80 músics.

El juliol passat, els cursos de música tradicional de la FESTCAT es van traslladar aquí dins el marc del Festival. Durant set dies, 74 alumnes tingueren ocasió de treballar amb deu instruments musicals tradicionals de l'àrea catalana i mediterrània.

Les audicions musicals per a escolars

Més de 100.000 escolars del municipi, dels nivells elemental i bàsic, han assistit a les audicions musicals especials que fem des de 1983. Tenen com a finalitat ajudar-los a introduir-se en el món de la música d'una manera amena i divertida. Ben segur que serveix perquè alguns s'animin a iniciar l'aprenentatge d'algun instrument musical.

Climatització de l'església

Els habituals assistents al Festival recordem el calor asfixiant dins l'església els dies de concerts. A l'habitual calor d'estiu, s'hi sumava el que generaven centenars de persones creant un ambient irrespirable que havia provocat més d'un desmai.

El 1999, Caixa Catalunya va accedir a pagar bona part de les despeses d'instal·lació d'aire condicionat a l'església. Una aportació addicional de l'Ajuntament va acabar de fer-ho possible. Les despeses totals arribaren als 35.000.000 de les antigues pessetes.

Portar la gestió de l'Escola Municipal de Música, una gran satisfacció

El 1998, a sol·licitud de l'Ajuntament, JM va acceptar encarregar-se de la gestió de l'Escola Municipal de Música Anselm Viola. Es va nomenar Joaquim de la Cuesta nou director, el qual va començar a preparar, juntament amb els professors, el programa educatiu del centre.

Només dos anys més tard, a la vista dels excel·lents resultats, el Departament d'Ensenyament va reconèixer l'Escola Municipal de Música com a centre oficial. Tan sols altres cinc escoles municipals de les comarques gironines han passat l'examen.

El curs 2005-2006, l'Escola de Música ha tingut 300 alumnes. S'hi donen classes de 12 instruments -de música clàssica i moderna-, cant coral i música de cambra. El claustre està format per 17 professors.

La darrera gran millora ha estat la construcció d'una pantalla acústica a la plaça de la Vila

El Festival es va començar sense disposar d'un mínim d'infraestructura. Era una activitat nova feta en indrets que no reunien bones condicions acústiques, de confortabilitat, de llum i temperatura.

Les deficiències, però, s'han anat superant progressivament. Es va reforçar la projecció de llum a l'església, es varen confeccionar coixins per als bancs i, com s'ha dit, s'hi va instal·lar aire condicionat al temps que començàvem a adquirir material propi per cobrir les necessitats mínimes en infraestructura.

La plaça de la Vila seguia, però, sense utilitzar-se perquè no es podien fer concerts sense amplificar, com exigeix la música clàssica. Per trobar-hi solució es va encarregar un estudi d'optimització acústica al Departament d'Enginyeria Mecànica i de la Construcció Industrial de la Universitat de Girona que dirigeix el Dr. Josep Arnau.

Un cop acabat, es va dissenyar i construir una pantalla d'estructura metàl·lica d'alumini, de doble curvatura recoberta per una lona de PVC que actua de reflector acústic.

L'estructura és lleugera i plegable, formada per 288 unitats de tub de set mides diferents, unides per nusos especialment dissenyats, també d'alumini. Les dimensions són 10 metres d'amplada per 12 metres d'alçada, amb un pes d'uns 700 kg.

Els resultats foren excepcionals. A partir d'ara podem oferir, sense problemes, les grans obres del repertori orquestral fins a uns 65 músics en condicions acústiques molt bones, semblants a les d'un auditori, i aforament per a unes 1.000 persones.

El futur edifici polivalent hauria de ser també auditori

Sembla que tothom està d'acord amb la necessitat de construir un edifici polivalent, prop del riu, per fer-hi els actes que concentren un nombrós públic. Serviria, entre altres coses, com a recinte firal i lloc de celebració de determinats actes multitudinaris de la Festa Major i per allotjar activitats de gran format que es fan durant l'any, a més de refugi en cas de mal temps.

Juventuts Musicals de Torroella demanem que també es tingui en compte com a auditori. Pel fet de ser un edifici nou, es poden preveure fàcilment totes les necessitats que ha de tenir per fer-hi, principalment, concerts de gran format i representacions d'òpera barroca i de cambra que ara no són possibles perquè no disposem de llocs adients.

Un edifici així, sumat als incomparables marcs arquitectònics de l'església i la plaça de la Vila, enfortiria notablement el Festival i ens acostaríem a les infraestructures mínimes que tenen els grans festivals.

El Festival de Música és un dels motors culturals més dinàmics de Torroella, generador d'una important activitat econòmica

Tots ens sentim satisfets que l'associacionisme hagi estat una de les claus del progrés polític, social i econòmic de la vila. Ha ge-

nerat moltes activitats de les quals el Festival de Música ha estat una de les més destacades.

Nascuda en el marc de l'històric Casal del Montgrí -entitat encara insuficientment valorada i reconeguda-, JM de Torroella ha estat també un punt de trobada unitari on tothom s'ha sentit còmode.

El Festival genera complicitats a tot arreu i gràcies al seu impacte mediàtic molta gent coneix Torroella. Una de les darreres valoracions econòmiques del dossier de premsa anual fet per una empresa especialitzada va ser de 750.000 euros. Considerat com a campanya publicitària, l'import és espectacular, fora de les possibilitats econòmiques de qualsevol organisme turístic local que ho hagués de pagar.

La Fundació Caixa Catalunya, un important col·laborador

El Festival, com totes les activitats culturals de gran envergadura, necessita suports econòmics que compensin el dèficit que generen. Els recursos addicionals als ingressos en taquillaatge han vingut principalment, des del primer any, de l'Ajuntament local i la Diputació de Girona -amb els quals es va signar el primer conveni quadriennal l'any 1987-, la Generalitat de Catalunya i, posteriorment, el Ministerio de Cultura. Les empreses privades Gas Natural i Disbesa Darnés -l'única gran empresa local- també han col·laborat puntualment en successives edicions.

El 1985, però, la Fundació Caixa Catalunya va apostar fort pel Festival de Torroella com a patrocinador privat. Des de fa 21 anys col·labora amb un important ajut econòmic que ha permès

aixecar el llistó qualitatiu i quantitatiu de la programació. Sense la seva entrada, el Festival no tindria ni la dimensió ni la transcendència que té avui dia.

Què ens queda per fer?

Continuar treballant amb il·lusió i entusiasme en les millores globals. Tinguem en compte que hi ha altres poblacions que s'esforcen per fer quelcom semblant ja que els festivals són notícia durant mesos, a diferència d'altres activitats, efímeres i de poca presència mediàtica.

Actualment hi ha més recursos per endegar projectes com el nostre, però, fa 25 anys, arrancar una activitat d'una envergadura com aquesta en l'àmbit de la música clàssica va necessitar molts esforços. L'aprenentatge en accions culturals i socials fetes anteriorment en el Casal del Montgrí ens va servir per dissenyar i consolidar una idea que, si bé inicialment no estava prevista que fos de tanta envergadura, ben aviat va agafar el camí dels grans projectes.

Per acabar, uns merescuts agraïments

Els esdeveniments més destacats dels 25 anys de Festival que heu seguit en l'article han estat possibles gràcies a les col·laboracions d'entitats, organismes públics, empreses privades i moltes persones a títol individual com l'aportació dels membres de les successives juntes.

Agraïment a la parròquia de Sant Genís i als quatre rectors que ha tingut durant aquest temps i que tant suport ens han donat. Una menció especial per a mossèn Josep Quer amb qui es va iniciar el Festival. També el reconeixement als regidors i regidores que han format part del l'Ajuntament al llarg d'aquests 25

anys, en especial els de Cultura, i als tres alcaldes que els han presidit perquè, sense la seva complicitat, tot hagués estat molt més difícil i ni la feina feta, ni la que queda per fer, hagués arribat a port.

També als mitjans de comunicació que tan bé ens han tractat sempre, i he deixat intencionadament per al final l'agraïment a l'entusiasta personal que treballa per a JM i als prop de 600 socis que formen actualment l'entitat, un suport moral imprescindible.